

Ewa Sosnowska, Andrzej Buko

Przemyśl, st. 3, Kopiec Tatarski, gm.
loco, woj. przemyskie, AZP
109-84/217

Informator Archeologiczny : badania 31, 214-215

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 5,25 m².

Wykonano 8 sond ręcznych o łącznym metrażu 12,3 m; w miejscu sondy nr 8 założono wykop sondażowy nr I/97. Topografie i układ stratygraficzny terenu, na którym zlokalizowane jest stanowisko, uległy zniszczeniu w trakcie budowy fortów austriackich w 1891 r. (znalezione wówczas materiały: broń, resztki murów, zwęglone belki, zostały wywiezione do Wiednia). Tegoroczne badania metodą odwiertów geologicznych pozwalają sądzić, że wszystkie przewiercone tu otwory to nasypy antropogenne. W odwiercie nr 2 na głębokości 4,4 m natrafiono na twarde podłoże, które może być śladem muru wapiennego (ze względu na znaczną miąższość i twardość podłoża nie założono tu sondażu). Natomiast w wykopie I/97 prześledzono nawarstwienia sugerujące istnienie w tym miejscu wału związanego z gródkiem lub grodziskiem wczesnośredniowiecznym. Układ warstw był następujący: 1 — leśny humus; 2 — żółtobrazowa glina z licznymi korzeniami; 3 — bruk kamienny wykonany z drobnych, płaskich kamieni kształtu nieregularnego, osadzonych w szarej, brunatnej ziemi; 4 — żółta glina; 5 — łupek barwy żółtej; 6 — czarna ziemia gliniasta z rdzawymi przebarwieniami w partii stropowej; 7 — beżowoszara glina z okruchami łupków ze śladami spalenizny w postaci czarnej i pomarańczowej smugi ziemi. Warstwy mają charakter spadkowy zgodnie z nachyleniem stoków wału. Szerokość wału u podstawy wynosi 10-11 m, co mieści się w konwencji wałów funkcjonujących przy grodziskach jako element obronny. Nie stwierdzono konstrukcji drewnianych, jednakże w Małopolsce znane są wały usypane wyłącznie z ziemi (np. część odcinków wałów w Wietrznie-Bóbrce czy Szczaworyżu). Obecnie zachowana wysokość wału wynosi 1,2 m. Zlokalizowanie po raz pierwszy w tym miejscu wału na Wzgórzu Trzech Krzyży można wiązać z istnieniem drugiego grodziska w Przemyślu.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej w Przemyślu.

Wyniki badań będą opublikowane w pracy zbiorowej „Polska w dobie Zjazdu Gnieźnińskiego i jej miejsce w kulturze europejskiej X-XX w.”, wyd. przez GKZ i IAI PAN, Warszawa 1999.

Badania będą kontynuowane.

PRZEMYŚL, st. 3, Kopiec Tatarski, gm. loco, woj. przemyskie, AZP 109-84/217

- kopiec tatarski z XII w.

Sondażowe badania wykopaliskowe oraz badania geologiczne, przeprowadzone w maju i czerwcu w ramach programu „Polska w dobie Zjazdu Gnieźnińskiego i jej miejsce w kulturze europejskiej X-XX w.” przez mgr Ewę Sosnowską (Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk). Konsultacja — prof. dr hab. Andrzej Buko (IAiE PAN). Finansowane przez Komitet Badań Naukowych. Pierwszy sezon badań.

Przed przystąpieniem do badań wykopaliskowych wykonano 20 ręcznych sond geologicznych (13 na dłuższej linii grzbietu kopca i 7 na linii poprzecznej) o łącznym metrażu 24,65 m. Założono 3 wykopy sondażowe (I/97, II/97, III/97) o łącznej powierzchni 6 m².

Większość sondowań zakończono w naturalnym podłożu kopca (zwietrzelina piaskowców). Najgłębsza sonda nr 7 usytuowana była u zachodniego podnóża kopca, gdzie osiągnęła 3,25 m. Na szczycie kopca najgłębsza sonda nr 4 osiągnęła 2,7 m. Według rozpoznania geologicznego Kopiec Tatarski jest wzniesieniem uwarunkowanym litologicznie (piaskowiec, margle), nadsypanym utworami antropogenicznymi.

Całą powierzchnię sondażu nr I/97 usytuowanego na zachodnim zboczu kopca, zajmowała wychodnia skały (od poziomu 0-40 cm głównie rumosz skalny, zwietrzelina piaskowca). W miejscu sondy nr 13, 13a, 13b na wschodnim zboczu kopca założono sondaż II/97. Wyróżniono w nim warstwy: 1 — gliniasto-piaszczysty piasek barwy żółtobrunatnej; 2 — ziemia barwy czarnej (przepalony piaskowiec, węgle drzewne o wymiarach do 2 cm), w której wystąpiło kilkanaście fragmentów ceramiki średniowiecznej; 3 — zwietrzały piaskowiec, prześwitujący rumosz skalny. W sondażu III/97, na południowym zboczu kopca, w miejscu przejścia płaszcza kopca w kierunku wypłaszczenia tzw. półki, zarejestrowano następujące warstwy: 1 — żółtobrunatne z okruchami piaskowców; 2 — piaski żółte z grudkami piaskowca (zwietrzelina skalna); 3 — rumosz skalny. Układ geologiczny był nienaruszony, nie stwierdzono śladów działalności człowieka.

Materiał archeologiczny (ceramika: 2 fragmenty brzegów, 1 fragment dna z odciskiem znaku garncarskiego, duży fragment brzuśca oraz kilkanaście drobniejszych fragmentów, niektóre z ornamentem żłobków) pochodzi jedynie z sondażu II/97 — można go datować na drugą połowę XII w., lub koniec XII wieku.

Istnieje duże prawdopodobieństwo (wzmianki archiwalne), że obok Kopca Tatarskiego znajdował się drugi kopiec, czy nawet kilka kopców. W niedużej odległości od kopca Tatarskiego w kierunku tzw. Gródka na Wzgórzu Trzech Krzyży jeszcze w XIX w. istniały ponoć ciałopalne kurhany średniowieczne. Całość mogła tworzyć w Przemyślu ośrodek władzy plemiennej Lędzian.

Badania będą kontynuowane.

PRZEMYŚL, st. 22, gm. loco, woj. przemyskie

- rotunda św. Mikołaja pod prezbiterium katedry obrządku łacińskiego, XI-XIII w Archeologiczno-architektoniczne badania wykopaliskowe, przeprowadzone we wrześniu przez mgr. Michała Proksę. Finansowane przez PSOZ. Drugi sezon badań.

Badania koncentrowały się głównie przy zachodnim murze rotundy i w jej wnętrzu. Odsłonięto zachodnią ścianę świątyni zbudowaną do stopy z dużych regularnych bloków martwicy wapiennej. Wyniki ostatnich badań pozwalają przypuszczać, że rotunda jednoabsydowa nie jest najstarszą budowlą na tym obszarze. Ciosany materiał kamienny został wtórnie wykorzystany do wznoszenia partii fundamentowej (i nadziemnej) rotundy. Fragmentem obiektu starszego może być półkolista relikta kamienno-ziemny, zlokalizowany w obrębie nawy rotundy, w korytarzu wejściowym do krypt barokowych. W dalszym ciągu będą trwały badania w zakresie, na jaki pozwalają względy statyki świątyni katedralnej, przy jak najmniejszej ingerencji w zachowany układ nawarstwień. Będą one miały na celu sprawdzenie, czy zachował się fundament ołtarza tej świątyni i w jakiej technice został wykonany, rozeznanie techniki budowy południowego odcinka muru absydy oraz układ nawarstwień na tym odcinku, a także przebiegu półkolistego fundamentu w obrębie nawy rotundy.

Puck, st. 1, gm. loco, woj. gdańskie - patrz: późne średniowiecze

ROBERTOWO, st. 17, gm. Brudzeń Duży, woj. płockie, AZP 48-52/39

- ślady osadnictwa z epoki kamienia
- ślady osadnictwa kultury grobów kloszowych (?) (wczesna epoka żelaza)
- osada wczesnośredniowieczna (VIII-XI w.) z elementami starszego osadnictwa

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Tomasza Kordalę (Muzeum Mazowieckie w Płocku). Finansowane przez PSOZ. Trzeci sezon badań. Przebadano obszar o powierzchni 400 m².

Prace objęły teren przylegający od południa i od zachodu do wykopów z lat 1995-1996.

Do głębokości 30-35 cm zalegała warstwa próchnicza (orna) w postaci sypkiej, piaszczystej ziemi o zabarwieniu jasnobrunatnym. Z warstwy tej wydobyto: 1398 fragmentów naczyń glinianych z VIII-XI w., 77 zabytków krzemienych (półsurowiec i odpady produkcyjne) datowanych ogólnie na epokę kamienia, 48 bryłek polepy, 5 żużli, 5 fragmentów kości zwierzęcych, 4 drobne przepalone kostki ludzkie i dwustożkowy przęślik gliniany.

Poniżej warstwy próchniczej wystąpił ciemnożółty piasek gliniany, na tle którego rysowały się mniej i bardziej regularne obiekty zabytkowe (jamy). Wyeksplorowano: 2 domostwa wczesnośredniowieczne, 9 jam gospodarczych wczesnośredniowiecznych oraz jamowy grób ciałopalny. Kolejno odkrywane obiekty sygnowano cyframi rzymskimi, nawiązując do numeracji z lat poprzednich. Pierwsze w domostw (obiekt XVIII) uwidoczniono się jako jama o zabarwieniu szarobrunatnym i wymiarach 3 x 5 m, ukierunkowana dłuższą osią w przybliżeniu na linii północ-południe. W jej części centralnej wystąpiło regularne, koliste skupisko kamieni polnych, będące pozostałością paleniska. Wypełnisko obiektu XVIII nie było głębokie — do 20 cm od powierzchni użytkowej (około 50 cm od dzisiejszej powierzchni pola), choć dwukrotnie wystąpiły przegłębienia, osiagające głębokość do 40 cm od powierzchni użytkowej. W wypełnisku znaleziono: 204 fragmenty naczyń glinianych całkowicie obta-